

نقش پیاده راه ها در فضاهای شهری

مؤلف: علیرضا انصاری

۱۳۹۶

سرشناسه	قدر، علیرضا، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآور	نقش پیاده‌راه‌ها در فضاهاى شهری/مؤلف علیرضا قدر.
مشخصات نشر	تهران: نگار تابان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۱۳ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	978-600-8753-54-4
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	گذرگاه‌های عابر پیاده
موضوع	Pedestrian areas
موضوع	گذرگاه‌های عابر پیاده -- ایران
موضوع	Pedestrian areas -- Iran
موضوع	فضاهای عمومی -- طرح و ساختمان
موضوع	Public spaces-- Design and construction
رده‌بندی کنگر	۴۱۳۹۶ گ/۳۳۶HE
رده‌بندی دیویی	۳۳۸/۴۱
شماره کتابشناسی ملی	۴۷۶۶۴۱

تهران - اندیشه - فاز ۱ - خیابان ۱۱ شمس - دک ۵ - واحد ۱
 تلفن: ۰۹۳۶۶۹۵۸۹۵۳ - آدرس ایمیل: N.taban.pur@gmail.com
 خرید از سایت <http://negartaban.ir>

نام کتاب: نقش پیاده‌راه‌ها در فضاهاى شهری

مؤلف: علیرضا قدر

ناشر: نگار تابان

نوبت چاپ و سال چاپ: اول - ۱۳۹۶

چاپخانه: تایماز

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۴-۵۴-۸۷۵۳-۶۰۰-۹۷۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱۳
مقدمه	۱۷
تعریف واژه‌ها و اصطلاحات کلی و تخصصی	۱۸
فصل اول اهمیت فضای شهری	۲۱
مقدمه	۲۱
تعاریف و مفاهیم	۲۲
مفهوم فضا	۲۲
مفهوم شهر	۲۳
مفهوم فضای شهری	۲۶
مفهوم تعاملات اجتماعی	۳۰
مفهوم پیاده راه	۳۴
نظریات تاثیرگذار بر پیاده راه‌ها	۳۷

۱..... فصل دوم بررسی مولفه های سازنده پیاده رام

۱..... مؤلفه های سازنده ی پیاده رام

۴۱..... عابر پیاده

۴۴..... معبر

۴۵..... فعال ها و کاربری های شهری

۴۵..... عناصر و اجزای پیاده راه ها

۹..... فصل سوم بررسی نقش فضاهای پیاده در حیات شهری

۹..... نقش فضاهای پیاده (پیاده راه) در حیات شهری

۰..... نقش ادراکی

۱..... نقش اجتماعی و فرهنگی

۳..... نقش فراغتی

۴..... نقش ایمنی و امنیت

۶..... نقش زیست محیطی

۷..... ضرورت ایجاد پیاده راه در فضای شهری

۹..... اصول کلی در احداث پیاده رام

۶۰..... تجهیزات محدوده های پیاده

- ۶۰..... امکاناتی برای استراحت.....
- ۶۱..... طراحی مناسب سطوح.....
- ۶۲..... مبلمان.....
- ۶۲..... تجهیزات بازی و سرگرمی.....
- ۶۳..... نورپردازی و رنگینایی.....
- ۶۳..... گیاهان و فضای سبز.....
- ۶۴..... آب نماها.....
- ۶۴..... مراکز تفریحی و ارائه آثار فرهنگی هنری.....
- ۶۵..... اهداف و ضوابط ساماندهی پیاده راه ها در فضاهای شهری.....
- ۶۶..... اهداف راهبردی در ساماندهی فضاهای پیاده.....
- ۶۷..... بررسی مؤلفه های عام پیاده راه ها.....
- ۶۷..... سرزندگی.....
- ۷۰..... آراء صاحب نظران شهرسازی در باب سرزندگی.....
- ۷۳..... امنیت.....
- ۷۵..... فصل چهارم بررسی تجارب کشورها در پیاده راه سازی.....
- ۷۸..... تجارب کشورها در پیاده راه سازی.....

- ۷۹.....تجارب ایران در پیاده راه سازی
- ۸۰.....پیاده راه محور تربیت تبریز
- ۸۲.....پیاده راه محور ولیعصر تبریز
- ۸۵.....پیاده راه محور جنت مشهد
- ۸۸.....پیاده ، خیابان صف (سپهسالار) تهران
- ۹۰.....محور پیاده راه - امام ایرومیه
- ۹۱.....جمع بندی نمونه های داخلی
- ۹۲.....تجارب کشورهای اروپایی
- ۹۳.....کشور آلمان (پیاده راه اسن)
- ۹۴.....کشور انگلستان (پیاده راه یورک، کمبریج و لندن)
- ۹۷.....اسپانیا (پیاده راه رمبلا بارسلون)
- ۹۸.....دانمارک (پیاده راه استروگت کپنهاگ)
- ۱۰۰.....هلند (پیاده راه لیجنیان - رتردام)
- ۱۰۲.....ایتالیا (پیاده راه کالدینیودلاینفرنو-بولوگنا(بولونیا))
- ۱۰۲.....ترکیه (خیابان پیاده استقلال - استانبول)
- ۱۰۴.....تجارب کشورهای آمریکائی

- ایالات متحده - پیاده راه کالامازو - میشیگان ۱۰۶
- محور پیاده سانتامونیکا - لوس آنجلس ۱۰۶
- تجارب کشورهای آسیائی ۱۰۸
- چین - محور پیاده راه وان - فوجینگکن ۱۰۸
- نتیجه گیری از بررسی نمونه های خارجی ۱۰۹
- فهرست منابع ۱۱۰

پیشگفتار

فضاهای شهری یا عرصه های عمومی مکان اصلی زندگی اجتماعی شهروندان و اساس و بنیان دانش و حرفه ی طراحی شهری هستند. از این رو از اهمیتی به سزا در پویایی محیط و حیات مدنی برخوردار هستند فضاهای عمومی شهری با حضور انسان و فعالیت اوست که معنا می یابد و بیشتر از آنکه دارای نقش کالبدی باشند به دلیل ایجاد تعامل اجتماعی میان شهروندان واجد اهمیت هستند. مسیر های عابر پیاده به عنوان بخش جدایی ناپذیر سیستم حمل و نقل شهری و ارتباط دهنده مبدا، مقصد با سواره رو می باشد. این راه ها برای تبدیل فضاهای سکونتگاهی به مکان های سرزنده و مناسب برای تعاملات اجتماعی اختصاص داده شده اند. اما مسائلی اساسی غلبه ی زندگی سانی و تسلط خودرو بر زندگی انسان ها، که این عامل زندگی پیاده و حضور شهروندان در سطح فضاهای شهری کاهش داده است و تعاملات اجتماعی شهروندان و حیات مدنی در شهر و درکل موجودیت فضاهای عمومی شهری که بستری برای ایجاد سید اجتماعی و مشارکت شهروندی است مورد تهدید قرار گرفته است. خیابان به عنوان یکی از عرصه های عمومی خود می تواند به عنصر اصلی جامعه ی مدنی تبدیل شده و محل تولد حیات اجتماعی باشد و مسیر پیاده تجلی گاه حیات مدنی (جامعه ی مدنی) شهر گردیده و محل رخداد وقایع و فعالیت های اجتماعی شهروندان (زندگی و حیات شهری) خواهد بود. این کتاب با هدف طراحی فضای شهری پیاده محور به منظور ارتقاء سرزندگی شهری با تاکید بر تعاملات اجتماعی به رشته تحریر در آمد. فضاهای شهری یا عرصه های عمومی مکان اصلی زندگی اجتماعی شهروندان و اساس و بنیان دانش و حرفه ی طراحی شهری هستند. از این رو از اهمیتی به سزا در پویایی محیط و حیات مدنی برخوردار هستند. فضاهای شهری بخشی از فضاهای باز و عمومی شهرها هستند که به نوعی تبلور ماهیت زندگی جمعی می باشند یعنی جایی که شهروندان در آن حضور دارند. در عرصه های عمومی شهری بیشترین تماس، ارتباط و تعامل بین

انسان ها رخ می دهد. این عرصه ها تمام بخش های بافت شهری را که مردم به آن دسترسی فیزیکی و بصری دارند دربرمی گیرد. بنابراین این مکان ها از خیابان ها، پارک ها و چهارراه ها تا ساختمان های محصور کننده ی آنها را شامل می شود. از این رو مشخص است که فضاهای عمومی شهری با حضور انسان و فعالیت اوست که معنا می یابد و بیشتر از آنکه دارای نقش کالبدی باشند به دلیل ایجاد تعامل اجتماعی میان شهروندان واجد اهمیت هستند.

اما مساله ی اساسی در مورد شهرهای معاصر و به خصوص در کشور ما این است که ... نظر می رسد با غلبه ی زندگی ماشینی و تسلط خودرو بر زندگی انسان ها، برنامه ریزی و طراحی شهری نیز تحت تاثیر تسلط خودروها قرار گرفته و شهرها نیز با اولویت تمهیل تردد خودروها و تامین نیازهای آنها ساخته می شوند. از این رو زندگی پیاده و حضور شهروندان در سطح فضاهای شهری، تعاملات اجتماعی شهروندان و حیات مدنی در شهر و درکل موجودیت فضاهای عمومی شهری که بستری برای ایجاد حیات اجتماعی و مشارکت شهروندی است مورد تهدید قرار گرفته است. حال باید دید چگونه می توان با بهره گیری از نظریات و تجارب نوین در برنامه ریزی و طراحی شهری ضمن تامین الزامات زندگی مدرن شهری، به ایجاد فضاهای شهری عمومی موفق و سرزند پرداخت و به ایجاد و ارتقای تعاملات اجتماعی و شهروندی و بهبود حیات مدنی در شهرها کمک نمود.

یکی از راهکارهایی که با هدف ارتقای سرزندگی شهری و ایجاد فضاهای شهری جذاب در سطح جهانی بسیار مورد توجه قرار گرفته است ایجاد شبکه راه های شهری است. در میان انواع فضاهای شهری، خیابان ها دارای اهمیت ویژه ای می باشند. خیابان به عنوان یکی از عرصه های عمومی خود می تواند به عنصر اصلی جامعه ی مدنی تبدیل شده و محل تولد حیات اجتماعی باشد.

بنابراین اگر باور داشته باشیم که خیابان از عناصر اصلی عرصه های عمومی شهر است آنگاه خیابان و مسیر پیاده تجلی گاه حیات مدنی (جامعه ی مدنی) شهر

گردیده و محل رخداد وقایع و فعالیت های اجتماعی شهروندان (زندگی و حیات شهری) خواهد بود. اما خیابان در مفهوم امروز آن به عنوان محلی برای جولانگاه وسایل نقلیه در شهرها و عبور و مرور با سرعت بالا شناخته شده است. ولی میتوان پس از مطالعه و امکان سنجی های اولیه با شناسایی خیابانهایی که پتانسیل ایجاد یک فضای عمومی سرزنده با اولویت تردد پیاده را دارند و ایجاد تغییرات لازم در آنها، فضاهای شهری موفق در قالب پیاده راه ها ایجاد نمود. خیابان مخصوص پیاده که در کشورهای مختلف واژگانی همچون پهنه ی پیاده، پهنه ی بدون ماشین، محدوده ی بدون آمد و شد سواره، پهنه ی بسته بر ترافیک موتوری، محدوده ی پیاده، تفرجگاه پیاده و پیاده رام نیز برای تعریف آنها به کار برده می شود متکامل ترین شکل خیابان ها هستند که اما این امری اصلی حرکت در آنها به صورت پیاده می باشد.

خیابان های شهری در گذر زمان به عنوان فضاهای عمومی شهری نقش مهم و ویژه ای را از نقطه نظر فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و شهرسازی ایفا می کنند. نقش و جایگاه خیابان در دوران های مختلف در اقطار فکری و زمانی متفاوت، از نقش جابجایی و تردد گرفته تا عرض اندام های اجتماعی و فرهنگی و در دوران های اخیر مکان بروز تعاملات اجتماعی چهره های متفاوتی را خود گرفته است. با وجود عملکردهای مختلف خیابان آنچه در طی اعصار مستعد تحول و تغییر باقی مانده است عمومی بودن فضای خیابان است که متعلق به تمام ساکنان سراسر است و حضور مردم به دلپذیر و سرزنده بودن این فضای عمومی کمک می کند. از این رو حرصه ای برای تقویت ارتباط انسان و محیط شهری پیرامونش فراهم می آورند (باری و مرادی مقدم، ۱۳۸۹). در واقع اگر بپذیریم که بخش مهمی از برخوردهای اجتماعی و فرهنگی در فضاهای شهری اتفاق می افتد، در آن صورت نقش فضاهای پیاده در تقویت بنیانهای اجتماعی و فرهنگی شهر غیر قابل انکار می نماید (قربانی و جام کسری، ۱۳۸۹: ۶۰).

پیاده روی مهمترین امکان برای مشاهده مکان ها، فعالیت ها و احساس شور و تحرک زندگی و کشف ارزشها و جاذبه های نهفته در محیط است. زندگی پیاده در شهر مایه اصلی شکل گیری اجتماع و روح شهر است و احساس تعلق به مکان و از آن

خود دانستن محیط زندگی که موجب آرامش خاطر و تعادل روانی شهروندان می شود، وابسته به تجربه محیط شهری است (عاشوری، ۱۳۸۹: ۴۴). محدوده ها و مسیرهای پیاده به عنوان عناصری خاطره انگیز و هویت بخش در شهرهای امروز شناخته می شوند. قبلا شهرها هویت شهری خود را در بناهای بلند، گنبد و تک بناها می یافتند. اما امروزه آنها خود را با خیابانهای پیاده شان می شناسانند (کاشانی جو، ۱۳۸۵: ۴۶). مسیرهای پیاده توأم با نشانه ها و نقاط عطف و تاریخی به مثابه مکانی برای قرائت سناریوی شهری و حفظ پایداری خاطره شهر می باشند (عاشوری، ۱۳۸۹: ۴۵).

امروزه در بسیاری از شهرهای دنیا از پیاده راه های شهری در برگزاری نمایشگاه ها، وقایع اجتماعی، فستیوال ها، آگهی های تبلیغاتی و همچنین در بروشورهای توریستی و تبلیغاتی به وفور استفاده می شود (قربانی و جام کسری، ۱۳۸۹: ۶۲). پیاده راه ها در مقیاس شهر عمل کرده و بنا بر این گروه های مختلفی از شهروندان می باشد که به دلیل ویژگی های خود در تعادلات اجتماعی در عصر ارتباطات مجازی و تحریک اقتصادی نواحی پیرامونی و نیز به عنوان پهنه های چند عملکردی که دامنه گسترده ای از فعالیت ها را در برمی گیرد، موجب حضور هرچه بیشتر شهروندان در شهر و بهره گیری از ارزش های بصری، فرهنگی و اجتماعی آن می شوند. پیاده راه ها به عنوان بخشی از فضاهای شهری، عرصه ای را برای وقوع رویدادهای اجتماعی، سیاسی، ایجاد خاطره و بیان احساسات جمعی بویژه می آورند. حضور و حرکت پیاده در فضاهای شهری، امروزه با وارد شدن اتومبیل گری شده و احیای آن از این نظر حائز اهمیت می باشد که باعث افزایش ارتباطات و برخوردهای اجتماعی از یک سو و موجب احیای شهر و فضای شهری از سوی دیگر می باشد. شهروندان نیز پیاده راه ها را به خاطر امنیت و آرامش فضاهای آن و برقراری تعاملات اجتماعی و گذران اوقات فراغت و عدم وجود خودرو و آلودگی دوست دارند (مرتضوی ۱۳۹۰، ۵۰).

مقدمه

پیاده روی مهمترین امکان برای مشاهده مکان‌ها، فعالیت‌ها و احساس شور و تحرک زندگی و کشف ارزش‌ها و جاذبه‌های نهفته در محیط است. زندگی پیاده در شهر، مایه اصلی شکل‌گیری اجتماع و روح شهر است و احساس تعلق به مکان و از آن خود دانستن محیط زندگی که موجب آرامش خاطر و تعادل روانی شهروندان می‌شود، وابسته به تجربه محیط شهری است. محدوده‌ها و مسیرهای پیاده به عنوان عناصری خاطره انگیز و هویت‌بخش در شهرهای امروز شناخته می‌شوند. قبلاً شهرها هویت شهری خود را در بناهای بلند، گنبد و تک بناها می‌یافتند، اما امروز آنها خود را با خیابانهای پیاده شان میشناسانند. مسیرهای پیاده توأم با نشانه‌ها و نقاط تاریخی به مثابه مکانی برای قرائت سناریوی شهری و حفظ پایداری خاطره شهر می‌باشند (عابدی، ۱۳۸۹، ۴۵). گذر زمان و تغییرات حاصل شده در زندگی شهروندان، نیاز به ایجاد محیط مناسب برای رفع نیازها و ارتباطات فردی و جمعی در فضاهای شهری از جمله خیابان‌ها را ضرورت مینماید و نقش پیاده راه‌ها را نمی‌توانیم در این تحولات نادیده بگیریم.